

The Quality and Effectiveness of the Proceedings of Official Judicial Experts in the Field of Accounting and Auditing: Causes and Consequences

Extended Abstract

Purpose: The purpose of this study is to identify the factors affecting the quality and effectiveness of proceedings conducted by official judicial experts in the field of accounting and auditing through the recognition, analysis and evaluation of proceedings from the experts' point of view and in order to revise the expert process using the results obtained.

Literature Review

Over the past two decades, the growing trend in the volume of cases referred to judicial circles, especially in the areas of accounting and finance, aligned with some structural problems in the judicial system and other existing bottlenecks in the proceedings, the lack of satisfaction of the target groups, including judges and litigants and groups has brought social Such a lack is mainly caused by the delay of the judicial process and in the field of two concepts of quality and effectiveness can be discussed and debated. Structural weakness in the judicial system and the slowness of the processes along with the problems related to the experts, leading to the waste of resources such as money, time and human efforts, the increase in individual and social costs, non-compliance with the laws and regulations, the lack of satisfaction of the judicial authorities and the parties. Lawsuits (decrease in quality), on the one hand, and improper management of resources (decrease in efficiency), will have an ineffective influence on judges' judgments and decisions, and the judicial system of countries will distance itself from its primary goals (decrease in effectiveness) on the other hand.

Methodology

The current study is based on the paradigm of interpretivism. Interpretivism can be introduced as the most appropriate philosophy of epistemology in the present study. The qualitative research approach and while using the Grounded Theory Methodology In order to optimally describe and provide a better interpretation of the meanings of the data, in the form of semi-structured interviews with experts and academics, while using the snowball technique and targeted sampling, it was collected and analyzed and interpreted in the years ۲۰۲۳ and ۲۰۲۴.

Findings: Economic, social as well as cultural and political fields along with some intervening factors such as factors related to judges, experts and laws are among the factors that control and manage them, achieving appropriate mechanisms to strengthen the foundation of the position of experts, reduce the time of proceedings , will increase public satisfaction and judicial authorities and will result in social security reduction of legal references and reduction of crime. Reduction of social costs, saving time of proceedings, transparency and especially maintaining the security of business relations are also from Among the consequences of using the pre-emptive model will be.

Keywords: Effectiveness, Expert Proceedings, Accounting and Auditing.

Abstract

The purpose of this study is to identify the factors affecting the quality and effectiveness of proceedings conducted by official judicial experts in the field of accounting and auditing through the recognition, analysis and evaluation of proceedings from the experts' point of view and in order to review the expert process. In an interpretive study in terms of the philosophy of epistemology, data have been collected and analyzed using a qualitative research approach, along with semi-structured interviews with experts and targeted sampling at the time point of 2024. Based on the findings, the nature of the cases in terms of variety and complexity, the lack of using innovative techniques and the existing limitations in expert areas have the greatest impact on reducing the quality and effectiveness of proceedings. Lack of professional standards and lack of necessary skills, limited access to documents and lack of time are placed in the next priorities, respectively. Other fields, along with intervening factors such as factors related to judges, experts and laws, are among the factors whose management is to achieve appropriate mechanisms to strengthen the position of experts, reduce trial time, social security, reduce the occurrence of crime and social costs. And it will lead to maintaining the security of business relations. a comprehensive view of the causes of the effects of reducing the quality and effectiveness of proceedings, insight and strengthening of professional perceptions and the necessity of applying the results, among the most important innovative aspects of research.

Keywords: "Effectiveness", "Expert Proceedings", "Accounting and Auditing".

کیفیت و اثر بخشی در رسیدگی های کارشناسان رسمی دادگستری در رشته حسابداری و حسابرسی :

علل و پیامد ها

چکیده

هدف : هدف از این مطالعه شناسایی عوامل موثر بر کاهش کیفیت و اثر بخشی رسیدگی های انجام شده توسط کارشناسان رسمی دادگستری در رشته حسابداری و حسابرسی از طریق شناخت، تحلیل و ارزیابی رسیدگیها از دیدگاه خبرگان و به منظور بازنگری در فرآیند کارشناسی می باشد.

روش شناسی پژوهش: در مطالعه ای تفسیرگرایانه از حیث فلسفه معرفت شناسی، داده ها با استفاده از رویکرد پژوهش کیفی و ضمن مصاحبه نیمه ساختار یافته با خبرگان و نمونه گیری هدفمند در مقطع زمانی سال ۱۴۰۲ گردآوری و تحلیل شده اند.

یافته ها: بر اساس یافته ها، ماهیت پرونده ها از حیث تنوع و پیچیدگی، عدم بکارگیری فنون نوآورانه و محدودیت های موجود در حوزه های کارشناسی بیشترین تاثیر را بر کاهش کیفیت و اثر بخشی رسیدگیها دارا می باشند. نبود استاندارد های حرفه ای و فقدان مهارت لازم، محدودیت دسترسی به اسناد و کمبود زمان، به ترتیب در اولویت های بعدی قرار می گیرند. سایر زمینه ها در کنار عوامل مداخله گر همچون عوامل مربوط به قضاوت، کارشناسان و قوانین از جمله عواملی هستند که مدیریت آنها دستیابی به ساز و کارهای مناسب جهت استحکام جایگاه کارشناسان، کاهش زمان دادرسی، امنیت اجتماعی، کاهش وقوع جرم و هزینه های اجتماعی و حفظ امنیت روابط تجاری را در پی خواهد داشت.

اصالت / ارزش افزوده علمی: جامع نگری پیرامون علل آثار کاهش کیفیت و اثر بخشی رسیدگی ها، بصیرت افزائی و تقویت ادراکات حرفه ای و ضرورت بکارگیری نتایج از جمله مهمترین جنبه های نوآورانه پژوهش را تشکیل می دهد.

کلید واژه ها: "کیفیت"، "اثر بخشی"، "رسیدگی ها کارشناسی"، "حسابداری و حسابرسی"

مقدمه

نظریه های کارشناسی که با عناصر خاصی از اختلافات مالی سروکار دارند، سهم مهمی از دعاوی در پرونده های ارجاعی به محافل قضائی را به خود اختصاص داده اند و بر اساس رویه رایج در دادگاهها و دادرسیهای کشور برای کمک به قضاوت در تصمیم گیریهای وی مورد استفاده قرار می گیرند. رتبه بندی موضوعات ارجاعی به مراجع قضایی، تلخیص علل اختلافات، عوامل موثر بر پیچیدگی و زمان بر بودن رسیدگی های کارشناسی، تاثیر سایر عوامل بر رسیدگی ها و نتایج حاصل از آنها، و از همه مهمتر عوامل موثر بر کیفیت و اثربخشی رسیدگی های کارشناسی از جمله

ضروری ترین موضوعاتی هستند که به شناخت، تحلیل و ارزیابی رسیدگی ها و درجهت پاسخگویی به مشکلات رایج و دستیابی به اهداف یک نظام قضایی مطلوب کمک می نمایند. شواهد موجود حاکی از تغییرات در حجم پرونده های ارجاعی به محافل قضائی، ناشی از بروز اختلافات بین اشخاص حقیقی و حقوقی در طی سالهای گذشته در سراسر جهان می باشد. نتایج مطالعات گذشته نشان می دهند که گرچه میانگین تعداد اختلافات در کل کشورها کاهش یافته است، لیکن اختلافات در خاورمیانه همچنان از نظر تعداد رو به افزایش بوده و با توجه به شرایط اقتصادی-سیاسی منطقه در سنوات بعد نیز ادامه خواهد داشت. به عنوان مثال تعداد اختلافات در کشور عربستان از دهه ۱۹۸۰ به بعد روندی فزاینده را نشان می دهد. بطوری که در سال ۲۰۰۶، حدود ۴۵ درصد از پرونده های دعاوی در دادگاه های شرعی و هیئت رسیدگی به شکایات در این کشور مربوط به اختلافات با محتوای مالی بوده است. بررسی پرونده های رسیدگی شده توسط وزارت دادگستری عربستان در سال ۲۰۱۴ نیز نشان دهنده روند فزاینده مشابهی می باشد (Al-Rabiah., 2006). در ایران نیز داده های آماری نشان می دهند که بخش عمده ای از پرونده های ارجاعی به کارشناسان کانون کارشناسان رسمی و مرکز قوه قضائیه مربوط به پرونده های ارجاعی به کارشناسان حسابداری و حسابرسی بوده است. در طی دو دهه گذشته نیز روند فزاینده در حجم پرونده های ارجاعی به محافل قضایی به ویژه در حوزه های حسابداری و مالی کشور همسو با برخی مشکلات ساختاری در نظام قضایی و سایر گلوگاههای موجود در فرایند رسیدگیها، فقدان رضایتمندی گروههای هدف شامل قضات و طرفین دعوی و گروه های اجتماعی را به همراه داشته است. چنین فقدان بطور عمده ناشی از اطاله فرایند دادرسی و نقصان در کیفیت و اثربخشی نتایج کارشناسی قابل بحث و مجادله است. ضعف ساختاری در نظام قضائی و بطنی بودن فرایندها همراه با مشکلات مربوط به کارشناسان، منجر به اتلاف منابع همچون پول، زمان و تلاشهای انسانی، افزایش صرف هزینه های فردی و اجتماعی، عدم انطباق با قوانین و مقررات آمره، فقدان رضایتمندی مقامات قضایی و طرفین دعوی (کاهش کیفیت)، از یک سو و مدیریت نامناسب منابع (کاهش کارائی)، تاثیرگذاری غیر موثر بر قضاوت و تصمیم گیری قضات و فاصله گرفتن نظام قضایی کشورها از اهداف اولیه خود (کاهش اثر بخشی) از سوی دیگر خواهد شد. طولانی شدن زمان رسیدگیهای کارشناسی در حوزه حسابداری و حسابرسی بنا به دلایلی همچون ماهیت پرونده ها و زمان بر بودن استعلامات دریافتی از سازمانها، و گاه محاسبات پیچیده خود از مهمترین عواملی بشمار می روند که تصمیم گیری به موقع قضات و رضایتمندی اجتماعی را تهدید می نماید. بر اساس مطالعات آلن و همکاران (Allen et al., 2013)، در سال ۲۰۱۰ بطور متوسط مدت زما ت صرف شده برای حل یک اختلاف در نظام قضایی کشورها حدود ۹ ماه و در سال ۲۰۱۱، این مدت به ۱۱ ماه و در سال ۲۰۱۲، به ۱۲ ماه رسیده است. این مطالعه نشان می دهد که میانگین زمان صرف شده برای حل و فصل اختلافات در آسیا، خاورمیانه و بریتانیا تا کنون روندی فزاینده داشته است. بطوری که در سال ۲۰۱۲، حل و فصل اختلافات در خاورمیانه طولانی ترین زمان یعنی حدود ۱۴ ماه، در ایالات متحده ۱۱ ماه و در اروپا زمان کمتری را به خود اختصاص داده است. در این پژوهش علل و پیامد های ناشی از کاهش کیفیت و اثر بخشی رسیدگی های کارشناسان رسمی دادگستری در رشته حسابداری و حسابرسی از ابعاد گوناگون مورد بررسی قرار خواهد گرفت.

بیان مسئله

گرچه به نظر می رسد شناسایی انواع و علل هر نوع از اختلافات بر حسب نوع و ماهیت (خیانت در امانت، تحصیل مال از طریق نامشروع، فروش مال غیر، کلاهبرداری، ورشکستگی، مطالبه وجه، اجاره بها، تسهیلات بانکی، مطالبه وجه چک، ربا)، می تواند به تشخیص روش حل هر یک از اختلافات در حوزه حسابداری و حسابرسی در کوتاه ترین زمان ممکن کمک نماید، لیکن شناخت عوامل اساسی موثر بر کارایی و اثربخشی رسیدگیهای انجام شده توسط کارشناسان و هیأت های کارشناسی، صرف نظر از ماهیت اختلافات و نوع و محتوای پرونده و شناسایی موانعی که از

کارائی و اثربخشی بررسی های انجام شده را مختل می نماید از اهمیت خاصی برخوردار است. از دیگر سوی کثرت، تنوع و منحصر به فرد بودن محتوای هر یک از پرونده های ارجاع شده به کارشناسان حسابداری و حسابرسی باعث شده است تا نتوان به چارچوبی مشخص که به تجزیه و تحلیل عوامل مختلف دخیل در کاهش کیفیت و اثر بخشی رسیدگی های کارشناسان رسمی دادگستری در رشته حسابداری و حسابرسی بپردازد دست یافت. لیکن حرکت به سمت نظام مند کردن رسیدگیها از طریق شناخت علل و آثار و پیامدهای ناشی از آن مقرون به صرفه ترین و مفید ترین مسیر جهت انجام رسیدگیها و حل اختلافات در حوزه حسابداری و حسابرسی محسوب می شود. مطالعات پیشین نشان داده اند که میانگین زمان صرف شده برای حل و فصل اختلافات، موضوع بسیاری از پرونده های قضایی در آسیا، خاورمیانه و بریتانیا، همواره افزایش یافته است. این مدت زمان در طی سالهای متوالی پس از سال ۲۰۱۲ با توجه به گستردگی و تنوع فعالیتهای تجاری و پیچیده تر شدن مبادلات و محتوای پرونده های قضایی روندی فزاینده را طی نموده است. (Allen et al., 2013) در ایران نیز، در دو دهه گذشته اختلافات مالی ناشی از عملیات حسابداری و مرتبط با موضوعات حسابرسی مورد ارجاع به مراجع قضایی شاهد روند افزایشی بوده است. این اختلافات بطور عمده نیازمند صرف زمان و منابع مالی در سطح خرد و کلان اقتصاد کشور شده است. بدین لحاظ موضوع حل اختلافات مالی حجم گسترده ای از موضوعات ارجاعی به مراجع قضایی را در دو بخش حقوقی و کیفری به خود اختصاص داده و همچنین ضرورت گسترش دامنه مطالعات در این حوزه را ایجاب نموده است. در حوزه مالی و حسابداری، حسابداران و کارشناسان رسمی دادگستری می توانند جنبه های تخصصی وقایع مورد بررسی را در دادگاه روشن کنند تا دادگاه اطلاعات مورد نیاز را طبق ضوابط و مقررات صادر کند. با ارتقاء کیفیت خدمات حسابداران و کارشناسان دادگستری و در نتیجه تبیین بهتر موضوع مورد اختلاف به دادگاه، درک دادگاه از ماهیت این موضوعات تخصصی افزایش یافته و حکم دادگاه متناسب با واقعیت موضوع و سوابق حسابداری متقابلانه نه تنها صاحبان و سرمایه گذاران شرکت، بلکه کارکنان، مؤسسات اعتباری، دولت و حسابرسان شرکت را نیز تحت تأثیر قرار می دهد. (Aminian and Tahriri, 2022) لیکن در شرایط فعلی، قضات بر اساس علم و شناخت قضایی و همچنین اعتمادی که به کارشناسان دارند، پرونده ها را به آنها ارجاع داده و توازن لازم در توزیع پرونده ها در بین کارشناسان این حوزه را برقرار نمی نمایند. این امر موجبات کاهش شفافیت و کیفیت گزارشگری در نظریه کارشناسان را به همراه خواهد داشت. از طرفی به دلیل عدم بروزسانی حق الزحمه کارشناسی، عدم امکان دسترسی صددرصدی به تمامی منابع اطلاعاتی و عدم حمایت از کارشناسان، نظریه ها با محافظه کاری بالایی نوشته می شوند. به عبارت دیگر کارشناسان به دلیل آنکه در بسیاری از موارد می بایست تشخیص چند میلیاردی را به واسطه حق الزحمه چند میلیونی ارائه نماید، به موجب ترس از پیگرد قانونی ناشی از خطای گزارشگری از اختفاء مدارک ایجاد شده، تلاش می نماید از محدوده خطر دوری نموده و خود را به خطر نزدیک ننماید. لذا اکثر پژوهشها تلاش دارند درک حسابرسان را از دعاوی حقوقی افزایش دهند تا به آنها اجازه دهد تا ادعاهای حقوقی را به شیوه ای غیر محتاطانه مدیریت کنند. دی میست و همکاران در سال (۲۰۲۱, De Meyst and et a.)

مسئله قانونی این مطالعه بر این نکته متمرکز است که پراکندگی محتوایی پرونده های کارشناسی با موضوع حسابداری و حسابرسی و شکاف موجود بین نظر کارشناسان در هیات های کارشناسان گوناگون از یک سو و زمان بر بودن رسیدگی ها، گسترش پرونده های ارجاعی با موضوع حسابداری و حسابرسی به دادگاه ها و دادرها هم زمان با پیچیده شدن روابط تجاری، تقاضای رو به افزایش برای خدمات کارشناسی در زمینه حسابداری و حسابرسی از سوی دیگر، که برخاسته از مشاهدات با رویکرد استقرائی می باشند همگی نیازمند روشمند نمودن فرایندها در مراحل گوناگون رسیدگیها می باشد. این مهم چگونه از طریق شناخت، تحلیل و ارزیابی بازنگری رسیدگی های کارشناسی با اتکاء به علل و ریشه های میسر است؟ این پژوهش بر ضرورت پرداختن به نگرانی های ذکر شده تمرکز دارد و اقدامات مؤثر به منظور بهبود عملکرد حرفه ای حسابداران در آینده را ضروری می داند. هدف عمده این مطالعه دستیابی به رویکردی

است که منجر به یافتن راه حل بهتری برای شناخت، تحلیل و ارزیابی علل افت کیفیت و اثر بخشی رسیدگیها به منظور تسریع و تسهیل در ارائه نظریه های کارشناسی و تخصصی است تا بدینوسیله بتوان به روشهایی نوین در جهت ارتقاء عملکرد بررسی های تخصصی در حرفه حسابداری و حسابرسی در این زمینه دست یافت. نتایج حاصل از این مطالعه شناسایی عوامل مختلف موثر بر کیفیت و اثربخشی رسیدگیها، به منظور رفع موانع موجود و جلوگیری از اتلاف منابع مالی و انسانی را میسر و دستیابی به چارچوبی معین جهت تجزیه و تحلیل این عوامل را امکان پذیر و شفافیت در روند حسابداری و حسابرسی دادگاهی را در پی خواهد داشت. ترغیب کارشناسان به استفاده از روش های مناسب در رسیدگیها از طریق شناخت، تحلیل و ارزیابی عناصر مهم و دخیل در رسیدگی های قضایی، کاهش هزینه ها و صرفه جویی در زمان رسیدگیها و به ویژه حفظ امنیت در روابط تجاری را به دنبال خواهد داشت. امید است یافته های این پژوهش بتواند از طریق شناخت، تحلیل و ارزیابی رسیدگی های کارشناسان رسمی دادگستری در رشته حسابداری و حسابرسی و بکارگیری آنها در جهت افزایش اطمینان بخشی به نتایج کار کارشناسان، بتواند نقش بسزایی در ارتقاء و تعالی دانش حرفه ای و تدوین مبانی اولیه استاندارد سازی روش ها و الگوهای رسیدگی ایفاء نموده، و در راستای مواجهه با تغییرات مهمی که در این عرصه درجهان کنونی در شرف تکوین است گام بردارد. ژرف نگری و تعمیق در ریشه ها و علل فقدان کیفیت و اثر بخشی در رسیدگی های کارشناسان رسمی دادگستری در رشته حسابداری و حسابرسی همراه با شناخت علل و پیامدهای آن، جنبه های نوآورانه مطالعه را تشکیل می دهد.

مبانی نظری و پیشینه پژوهش:

امروزه در مطالعات نظری نقش حسابداری در امور قضایی موضوعی چالش برانگیز و درحوزه حقوق مالی محسوب می شود و در چارچوب دانشی تعریف می شود که در چارچوب قوانین و مقررات حاکم بر دنیای تجارت، تلاش دارد جهت جلوگیری از تقلب و برخورد با متخلفین به بسط و توسعه مبانی علمی کمک نموده و زمینه ساز پیدایش محیطی امن در ساختار قضایی کشور شود. حسابداری منعکس کننده واقعیات اقتصادی در جهت حفظ منافع شهروندان و دولت است (Andreea and Lucian., 2021). این پارادایم در حسابداری از نظر حقوقی به فرآیند گردآوری و ارائه اطلاعات مالی نهادها و سرمایه گذاران با قابلیت اتکاپذیری بالا مربوط می شود و رویکردی نوین در مجموعه پارادایم های جدید حسابداری محسوب و تدوین فرایند یکپارچه سازی نقش حسابداری در خلق ارزشها و شفافیتها در جهت اتخاذ تصمیمات مناسب توسط ذینفعان را هدف گذاری کرده است (Brian., 2015). حسابداری نه تنها در محیط تجاری بلکه در نظام قضایی نیز از کارکردی حیاتی برخوردار است و علاوه بر آن می تواند در گستره اجتماعی، حقوقی، فرهنگی و اقتصادی نقش ایفاء نموده و در محیط اجتماعی - حقوقی، در پشتیبانی از ادعاهای حقوقی، موثر واقع شود. تخصص قضایی حسابداران ابزاری برای اثبات، احراز، تأیید، ارزیابی، و شفاف سازی حقایق بر اساس تحقیقات علمی تخصصی، در مورد یک واقعه خاص در شرایط پیچیده است (Emilia and Ion., 2021). دلایل متعددی وجود دارد که مبین نقش مهم حسابداری در محیط قانونی باشد. مهمترین دلیل، ماهیت و کارکرد حسابداری در روند رسیدگی به پرونده های قضایی است. حسابداری مبتنی بر قوانین، بر گردآوری و ارائه اطلاعات مالی به گونه ای عدالت محور تاکید دارد. در این شاخه از حسابداری به تجزیه و تحلیل روابط علت و معلولی پدیده ها و کشف ترفندهای مجرمانه پرداخته می شود. امروزه حرفه حسابداری ضمن بررسی موارد نقض مقررات، تشخیص انواع و علل ورشکستگیها، دستکاریها با اهمیت در اقلام صورتهای مالی تلاش دارد در جهت حفظ منافع ذینفعان عمل نماید. دانش حسابداری و گزارش حسابرسان به عنوان شاخص تضمین کیفیت کار حسابداران، مشروط به رعایت اصولی همچون صداقت، انصاف و عینیت، به تشخیص ماهیت انواع تقلب، جعل در حسابها و سرقت و همچنین سایر جرائم به مراجع قضایی کمک نموده و در نهایت سلامت اقتصادی در جامعه را سبب می شود (Oluwagbuyi., 2013). نقش این کارکرد با توجه به افزایش حجم و پیچیده تر شدن تراکنش های تجاری و افزایش دعاوی حقوقی و وقوع اختلافات بین افراد و نهادها بیش از پیش اهمیت یافته است. نتیجه اینکه همواره نیاز مشاوران حقوقی و دادگاهها به کارشناسان حسابداری

بیش از گذشته احساس می‌شود (Mashayekhi and Ajang.,2014). چنین نیازی منجر به پیدایش حسابداری قضایی به منظور کمک به اداره امور شرکت‌ها و کاهش تقلب شده است.

کارشناسان رسمی دادگستری به منظور ایفاء نقش خود در این عرصه نیازمند ترکیبی از مهارت‌های گوناگون از جمله حسابداری، حسابرسی، حقوق، و فن آوری‌های نوین می‌باشند. کسب چنین مهارت‌هایی توأم با ارزش‌های اخلاقی نتیجه آموزش عملی و مستمر حسابداران خواهد بود. (DiGabriele.,2008). برخورداری از روحیه پرسشگرانه، شناخت قوانین و آشنایی با قوائد و شیوه‌های گردآوری شواهد، و تمایل به کار گروهی از جمله دیگر ویژگی‌های حسابداران فعال در این حوزه است. کسب مهارت‌های تحلیلی، ارتباطی، و صلاحیت حرفه‌ای، و همچنین شناخت مقررات کسب و کار و تجارت، و قوانین مربوط به حقوق شهروندی و آیین نامه‌های جدید صادره از سوی مراجع تدوین کننده مقررات توسط این گروه از حسابداران نیز ضرورتی انکار ناپذیر بشمار می‌رود. همچنین افزایش سطح آموزش شهروندان و کارکنان سازمانها در زمینه شیوه‌های کشف و افشاء تقلب و کلاهبرداری پیشگیری از جرائم و صرفه جویی‌های اجتماعی و سازمانی را به همراه دارد. (Albrecht et al., 2018). پژوهش‌های جاری نیز نشان داده‌اند که اقدامات حسابداران برای جلوگیری از وقوع تقلب و همچنین کشف آن پس از وقوع، بدان دلیل یک ضرورت بشمار می‌رود که شرکت‌ها ملزم به پاسخگویی در برابر ذینفعان خود می‌باشند (DiGabriele.,2020). این الزام به‌طور منطقی منجر به افزایش انتظارات از حسابداران فعال در عرصه قضائی شده و دستیابی به نتایج ثمربخش و اهداف از پیش تعیین شده در قالب ارتقاء کیفیت و اثربخشی رسیدگی‌های انجام شده توسط کارشناسان در این حوزه را ضروری می‌سازد. از دیدگاه دمینگ (Deming., 1986) کیفیت پیش بینی نیازهای آینده مشتریان است در واقع هدف اولیه یک سازمان باید دستیابی به بالاترین سطح رضایت مشتریان باشد. اساس کار زنجیره دمینگ افزایش کیفیت و رضایت چهار گروه اساسی شامل مشتریان، کارکنان، جامعه و سهامداران است و در واقع تمام تلاشها با محوریت ایجاد رضایت همه جانبه صورت می‌گیرد. جوران (Juran.,1998) نیز کیفیت را دارای دو ویژگی می‌داند. برآوردن نیازهای مشتری و عدم نقص. کرازبی (Crosby., ۱۹۷۹) هم معتقد است کیفیت عبارت است از "کار بی نقص یا خرابی صفر. کرازبی کیفیت را مطابقت یک محصول یا خدمت با الزامات از پیش تعیین شده"، تعریف کرده است. کاتسیکا و همکاران (Katsikea et al., 2011) نیز اثر بخشی را مفهومی واحد و منفرد نمی‌دانند، بلکه موضوعی بسیار پیچیده و مشتمل برترجیحات و انتظارات متفاوتی تلقی می‌نمایند. همچنین میان و همکاران (Mian et al.,2008)، اثربخشی را به درجه و میزان حصول به هدف تعریف کرده‌اند و خود تحت تأثیر شایستگی، واقع بینی و استقلال حرفه ای قرار دارد و اعتبار بالای حرفه ای را از طریق درک بازار از شایستگی و واقع بینی حرفه ای سبب می‌شود. (Bakhshian and et al.,2024)

پیشینه پژوهش

برنان (Brennan., 2005) در بررسی‌های خود با عنوان " کارکرد کارشناسان حسابداری در دعاوی و حل اختلاف" به نقش کارشناسان در بریتانیا و آمریکای شمالی پرداخته است. وی به اهمیت گردآوری شواهد در شناسایی واقعیت پرداخته است و بر این نکته تأکید دارد که حسابداران به عنوان شاهد واقعی در قبال دادگاه از مسئولیت برخوردارند و نه طرفین دعوی. از این رو کیفیت و اهمیت شواهد گردآوری شده در قضاوت نهایی محاکم قضایی بسیار موثر است. لذا فقدان شواهد کافی مسئولیت مدنی کارشناسان حسابداری را افزایش می‌دهد. در مطالعات وی اهمیت کیفیت شواهد کارشناسی، و مسئولیت‌های مدنی مربوطه مورد تشریح قرار گرفته و به تبیین استانداردهای حرفه ای پرداخته شده است.. فرآیند انتخاب و جذب کارشناسان حسابداری و تعهدات قانونی آنان و همچنین ارتباط حق الزحمه حسابداران با تکالیف

قانونی آنان مورد استنتاج قرار گرفته است. الشهرانی (Alshahrani., 2017) در مطالعات خود تحت عنوان "توسعه چارچوب حل اختلاف برای بهبود کارایی حل و فصل اختلافات در پروژه های ساختمانی عربستان" به روند فزاینده تعداد پرونده های قضائی طی دو دهه گذشته اشاره نموده و اثر این روند فزاینده بر زمان، هزینه و کیفیت رسیدگیها را مورد کنکاش قرار داده است. هدف اصلی وی در این مطالعه بهبود کارایی در رسیدگیها، به منظور حل سریع اختلافات در پرونده های قضائی در کشور عربستان از طریق توسعه چارچوبهای مطلوب در حل اختلافات بوده است. بدین منظور وی داده های مورد نظر را با روش های ترکیبی (کیفی و کمی) جمع آوری و ضمن انجام مصاحبه نیمه ساختار یافته با ۱۵ نفر از دانشگاهیان، داوران و کارشناسان و با استفاده از کدنویسی به تحلیل محتوا پرداخته است و بدین نتیجه رسیده است که علل اصلی اختلافات در پروژه های مورد نظر بطور عمده به محتوای قراردادهای رفتار غیر اخلاقی یکی از طرفین دعوی مربوط می شود. یافته های او حاکی از آن است که به منظور رسیدگی به اختلافات در دو بخش دولتی و خصوصی لازم است روش های متفاوتی بکار گرفته شود. این روش ها می تواند شامل مذاکره، میانجی گری و داوری باشد. وی در نهایت مطالعه خود را با طرح موانع اصلی در انجام رسیدگیهای مطلوب و ارائه چارچوب مورد نظر با استفاده از مدل سازی ساختاری تفسیری و در جهت ارزیابی عوامل اساسی مؤثر در رسیدگیهای کارشناسی و رتبه بندی این عوامل به پایان رسانده است. کریستینا (Christina., 2015) به بررسی عوامل مؤثر بر زمان رسیدگی به پرونده های کیفری در دادگاه های شهر مک لین پرداخته است. وی با توجه به اینکه شورای هماهنگی عدالت کیفری در مک لین به دنبال پی ریزی یک نظام عدالت محور مؤثر، عادلانه و کارآمد است مطالعات خود را پیرامون تأثیر عوامل مختلف بر رسیدگیهای کارشناسی در پرونده های قضائی بسط داده و به موضوع زمان انجام رسیدگیها با هدف کاهش تاخیر در روند بررسیها پرداخته است. وی تحلیل چند متغیره اکتشافی از داده ها را بکار گرفته و نقش مؤثر عوامل مرتبط و غیرمرتبط با پرونده ها را به عنوان مهمترین عوامل تأثیر گذار بر نتایج رسیدگیها مورد تفسیر قرار داده است. بر اساس یافته های وی، متغیرهای مرتبط با پرونده مانند شدت اتهام، و تعداد روزهای بازداشت یکی از طرفین نسبت به متغیرهای غیرمرتبط با پرونده مانند نژاد، قومیت، سن، و سوابق قبلی، در تبیین میزان اثربخشی رسیدگیها از قدرت پیش بینی بیشتری برخوردارند. داده ها ضمن مصاحبه با ۵۶ نفر از متخصصین گردآوری و با استفاده از روش های تحلیل داده های کیفی (مبتنی بر تئوری داده بنیاد) و کدگذاری مولفه ها مورد تحلیل قرار گرفته است. نتایج حاصل از تحلیل داده ها نشان دادند که رسیدگیهای مهندسی شده، بکارگیری روشهای مناسب مذاکره و رعایت استانداردهای کارشناسی از بیشترین نقش در اثربخشی رسیدگیها برخوردارند. وی همچنین در یافته های خود نقش کمتری برای سایر عوامل همچون میانجیگری قائل است و بر هزینه بودن فرایند رسیدگیها و فقدان رضایتمندی محاکم قضایی را شاخص های منفی تأثیر گذار بر نتایج رسیدگیها تعریف نموده است. نتایج مطالعات کریستینا همچنین بیانگر آن است که فرآیندهای رسیدگیها تابعی از ماهیت دعوی، زمینه فعالیت و واکنش طرفین نسبت به موضوع اختلاف می باشد. عوامل مربوط به منابع انسانی و مداخلات سیاسی نیز دارای اثرات منفی بر نتایج رسیدگیها خواهد بود. وی به منظور مقابله با این چالش ها و دستیابی به رسیدگیهای کارآمد و مؤثر، ضمن ارائه مدلی تحت عنوان چرخه کارائی حل اختلاف (DREC¹)، در این زمینه مجموعه ای از راهبردهای اصلاحی را پیشنهاد داده است. شواهد تجربی ارائه شده توسط وی علاوه بر آن که خلاء موجود در ادبیات نظری را پیرامون موضوعاتی همچون دسترسی ضعیف به اطلاعات، ضرورت پیاده سازی نظام جامع برای رسیدگیهای کارشناسی و ساز و کارهای تشخیص موانع پر نموده است، راهبردهای اصلاحی مناسبی را در جهت افزایش کیفیت و اثربخشی رسیدگیهای کارشناسی در پیش روی پژوهشگران قرار داده است. آوولوو (Awolowo., 2016) در پژوهشی با عنوان "تقلب در صورت های مالی: نیاز به تغییر پارادایم به حسابداری قضائی" ضرورت توسعه یک سیستم حسابداری قضائی با هدف پیش

¹ Dispute Resolution Efficiency Cycle

بینی و کاهش تقلب در صورت های مالی و رویه ها و سیاست های مطلوب در حسابداری قضائی را مورد تاکید قرار داده است. وی با رویکردی استقرایی و نو تجربه گرایانه و مبتنی بر مجموعه ای عینی از داده های تجربی و با استفاده از روش نمونه گیری هدفمند به توسعه یک نظام حسابداری قضائی با اتکاء به ادراکات دانشگاهیان ، حسابداران قضائی ، حسابرسان مستقل و مدیران مالی پرداخته است. یافته های او نشان داده است که آموزش حسابداران حرفه ای، به ویژه حسابرسان مستقل، در زمینه مهارت ها، اخلاق، اصول و رویه های حسابداری قضائی می تواند قابلیت های آنان در کشف تقلب را افزایش دهد. نتایج مطالعات وی به ارائه مدلی تحت عنوان «نظام حسابداری قضائی»، متشکل از سه عنصر اصلی چالش های حسابرسی، آموزش و استانداردها و مقررات حسابداری انجامید. نظیر و زاله ها (Naziru and Zaleha., 2016)، فنون پژوهش و شیوه رسیدگی ها در حسابداری قضائی پیرامون فساد در بخش عمومی کشور نیجریه را مورد بررسی قرار دادند و با استفاده از رویکرد مطالعه موردی و روش کیفی و ضمن استفاده از مصاحبه، مشاهده و مستندسازی، جهت گردآوری داده ها و به منظور درک روشهای پیشگیرانه از فساد در بخش عمومی، به بسط مبانی نظری پرداخته و نقش اجتماعی شهروندان در مبارزه با فساد را مورد تاکید قرار دادند. امینیان و تحریری (Aminian and Tahriri., 2020) ضمن مطالعات خود به مدلی ساختاری- تفسیری دست یافته اند که عوامل مؤثر بر کیفیت حسابداری قضائی در ایران را شفاف نموده اند. آنان نظرات کارشناسان را از طریق مصاحبه و با استفاده از رویکرد کیفی جمع آوری نموده و نشان دادند که تاکید بر اهداف و مأموریت های حسابداری قضائی، اتکاء به استانداردهای حسابداری قضائی، ارتقاء مهارت های حرفه ای، آموزشهای آکادمیک، حضور حسابداران قضائی در سازمان ها، و تدوین قوانین حسابداری قضائی، بهبود کیفیت رسیدگیها را به همراه دارد. در بین عوامل یاد شده تعیین اهداف و مأموریتها به عنوان مؤثرترین مؤلفه و رعایت استانداردهای حسابداری قضائی، مهارت های حرفه ای، آموزش های دانشگاهی، تدوین قوانین حسابداری قضائی و ضرورت وجود حسابداران دادگاهی در سازمان ها به ترتیب به عنوان مؤثرترین عوامل افزایش کیفیت رسیدگیها در مدل ارائه شده نقش ایفاء می نمایند. شهبازی نیا، و همکاران (shahbazinia and et al., 2017) در مطالعات خود تحت عنوان " فن آوری اطلاعات و ارتباطات و عدالت قضایی" به این نتیجه رسیده اند که بهبود مدیریت دادگستری مستلزم استفاده از فن آوری اطلاعات و ارتباطات به عنوان عاملی مؤثر در گسترش فرصتهای جدید می باشد. آنان بر این گمانند که امروزه ناکار آمدی روشهای مرسوم و سنتی ابلاغ اوراق قضایی، بایگانی پرونده ها و پرهزینه بودن آنها، چالشهای دسترسی به منابع اطلاعاتی مطمئن، بیم مفقود شدن اوراق و مدارک و اطاله دادرسی از یک طرف و امکان پیگیری وضعیت پرونده ها و ارسال لوایح از راه دور با استفاده از فن آوری های جدید از سوی دیگر، به یکی از دغدغه های جدی نظام های حقوقی - قضایی تبدیل شده است. آنان به روش توصیفی - تحلیلی به بررسی تاثیر فن آوری های نوین در جهت دستیابی به عدالت قضایی پرداختند و اهمیت زیر ساختهای توسعه فن آوری اطلاعات و ارتباطات و استفاده از این فن آوری ها در روابط داخلی و خارجی دادگاهها را مورد تاکید قرار داده اند و نتیجه گرفتند که فناوری اطلاعات و ارتباطات باید در دو حوزه اطلاعات سازمان قضایی و ارتباطات سازمان قضایی مورد ملاحظه قرار گیرند. پیرامون اهمیت عدالت در دستیابی به اهداف سازمانی حیدری و همکاران (Heidari and et al., 2023) معتقدند چنانچه مدیران به دنبال پیشرفت و بهبود سریع باشند، باید در مجموعه تحت پوشش خود درک وجود عدالت و انصاف را به وجود بیاورند. چرا که عدالت انسجام آفرین است و در واقع نیروی کششی و نگهدارنده است. هاشمی باجگانی و سبحانی (Hashemi Bajegani and Sobhani., 2022) در بررسیهای خود به مقایسه ارزش و اعتبار نظریه کارشناسی در حقوق ایران و فرانسه پرداخته اند و بیان داشته اند که کارشناسان پس از ارجاع پرونده توسط دادگاه به موجب قانون می بایست مبانی و منابع اظهار نظر خود را اعلام نمایند، در غیر این صورت نظریه کارشناسی ناقص و آثار خاص خود را در پی خواهد داشت. نظریه کارشناسی باید در موعد قانونی تا پیش از اختتام و انتخاب کارشناس

دیگر به دادگاه تقدیم شود، در غیر این صورت علاوه بر مسئولیت انتظامی و مدنی، نظریه کارشناسی نیز فاقد اعتبار خواهد بود. سرخوش و صفانژاد (Sarkhosh and Safanejad, 2018) در پژوهشی تحت عنوان بررسی جایگاه نظریه کارشناسی در دادرسی کیفری" بیان نموده اند که کارشناسی یکی از مهم ترین طرق اثبات جرم و شناسایی مجرمین در دادرسیهای کیفری بشمار می رود و با توجه به پیشرفتهای علمی و فناوری وابستگی روز افزون فرآیند دادرسی کیفری به بهره برداری از نظرات متخصصین به همراه داشته است. در قانون مجازات اسلامی و آیین دادرسی کیفری در موارد متعددی بر لزوم ارجاع به کارشناسان و استفاده از نظریه کارشناسی اشاره و رویه علمی قضات در دادگاههای عمومی و انقلاب تجدید نظر و دیوان عالی کشور این است که در بسیاری از پرونده های قضایی موضوع به کارشناسان مربوطه ارجاع می شود و نظریه آنها به عنوان یکی از دلایل اثبات جرم مورد استفاده قرار می گیرد و در امور کیفری نیز از لوازم ضروری و غیر قابل انکار دادرسی محسوب می شود. کارشناس باید در مدت مقرر نسبت به ارائه نظر کارشناسی صریح و موجه خود اقدام نماید و نتیجه و گزارش کار خود را به مرجعی که به او مأموریت داده است تحویل دهد. بنابراین کارشناس نمی تواند به طور کلی نظر بدهد و نیز نباید به مسایلی که خارج از موضوع کارشناسی است اشاره کند. دست اندرکاران عرصه عدالت کیفری نیز باید به منظور جلوگیری از اطاله دادرسی تنها اموری را به کارشناسان ارجاع دهند که جنبه ی فنی و تخصصی داشته و از حیطة اختیارات مقام قضایی خارج و نیاز به کسب اظهار نظر کارشناسی داشته باشند. مشایخی و آژنگ (Mashayekhi and Ajang., 2014) در مقاله ای تحت عنوان "حسابداری دادگاهی و عدالت" به این موضوع پرداخته اند که به سبب جهانی شدن و توسعه بسیاری از حوزه ها، ساختار جدیدی متناسب با جهان نوین امروزی برای حسابداری مورد نیاز است. این مقاله به معرفی حسابداری دادگاهی می پردازد که در بعضی کشورها به ویژه آمریکا و کانادا وجود دارد و در ارزیابی چشم انداز آن در ایران مفید است. این پژوهشگران معتقدند که مجادلات و دعاوی در موضوعات بحث برانگیز، نظیر سوابق حسابداری، صورتهای مالی و کشمکش های حقوقی باید بر حقایق و قضاوت صحیح مبتنی باشند و کاربردپذیری حسابداری دادگاهی در ایران را مورد تاکید قرار داده و نوسازی در نظام آموزشی به منظور برآورده شدن نیاز گروه های حرفه ای را پیشنهاد نموده اند.

اهداف

شناخت، تحلیل و ارزیابی علل و پیامدهای ضعف در کیفیت و اثر بخشی رسیدگی های کارشناسان رسمی دادگستری در رشته حسابداری و حسابرسی با توجه به محدودیت های موجود و به منظور ساختارمند نمودن رسیدگیهای حرفه ای، تسریع و تسهیل در انجام رسیدگیها و جلوگیری از اتلاف منابع در فرایند حل و فصل دعاوی مطروحه در پرونده های قضایی با انگیزه بهبود کیفیت و اثر بخشی رسیدگیها و همچنین ایجاد امنیت قضایی و رضایتمندی اجتماعی از طریق اطمینان بخشی به رسیدگی ها و نظریه های کارشناسی، و بسط مبانی نظری هدف آرمانی مطالعه حاضر را تشکیل می دهد. پاسخگویی به تحولات سریع در دنیای تجارت از طریق بررسی و شناخت مشکلات (اکتشافی) از یک سو و تبیین (تفسیر) شرایط موجود از سوی دیگر هدف اصلی و شناسایی شرایط علی، زمینه ای و دخیل، مقوله های اصلی، راهبردها و پیامدهای ناشی از ضعف در کیفیت و اثر بخشی رسیدگی ها اهداف فرعی و تبیین راه کارهای افزایش کیفیت و اثربخشی رسیدگیهای کارشناسی و بکارگیری نتایج این مطالعه توسط مراجع و محاکم قضایی (اعم از حقوقی و کیفری)، کانون کارشناسان رسمی دادگستری و مرکز کارشناسان رسمی قوه قضائیه اهداف کاربردی این مطالعه را تشکیل می دهد.

سوالات پژوهش

سوال اصلی :

فرایند افزایش کیفیت و اثر بخشی رسیدگی های کارشناسان رسمی دادگستری در رشته حسابداری و حسابرسی از چه الگویی متابعت می کند؟

سوالات فرعی:

- شرایط علی ضعف در کیفیت و اثر بخشی رسیدگی های کارشناسان رسمی دادگستری در رشته حسابداری و حسابرسی کدامند؟
- مقولات اصلی پیش بینی کننده ضعف در کیفیت و اثر بخشی رسیدگی های کارشناسان رسمی دادگستری در رشته حسابداری و حسابرسی کدامند؟
- عوامل زمینه ای کاهنده کیفیت و اثر بخشی رسیدگی های کارشناسان رسمی دادگستری در رشته حسابداری و حسابرسی کدامند؟
- عوامل مداخله گر کاهنده کیفیت و اثر بخشی رسیدگی های کارشناسان رسمی دادگستری در رشته حسابداری و حسابرسی کدامند؟
- راهبردهای منبعث از مقولات اصلی، عوامل زمینه ای و مداخله گر در کاهش میزان کیفیت و اثر بخشی رسیدگی های کارشناسان رسمی دادگستری در رشته حسابداری و حسابرسی کدامند؟
- پیامدهای ناشی از بکارگیری راهبردها در افزایش کیفیت و اثر بخشی رسیدگی های کارشناسان رسمی دادگستری در رشته حسابداری و حسابرسی کدامند؟

روش شناسی:

پژوهش حاضر به دنبال شناخت، تحلیل و ارزیابی ضعف در رسیدگی های کارشناسان رسمی دادگستری در رشته حسابداری و حسابرسی و بکارگیری نتایج حاصله در بازنگری فرآیند بررسی ها می باشد. بدین منظور از جنبه فلسفه، تفسیری، از حیث روش شناسی، آمیخته و از حیث جهت گیری بنیادی و از نظر روش، کیفی بوده و از جهت استراتژی از نظریه داده بنیاد متابعت می نماید. مطالعه از رویکردی استقرایی، هدفی، اکتشافی و افق زمانی تک مقطعی برخوردار است. درگردآوری داده ها نیز از مصاحبه نیمه ساختاریافته مدد گرفته شده است و بدین ترتیب به تبیین زوایای نوینی از یک الگو و واکاوی موضوع مورد مطالعه پرداخته شده است.

فلسفه پژوهش

مطالعاتی که در حوزه موضوع این پژوهش به نتیجه رسیده اند در عموم موارد فلسفه پژوهش را در چارچوب سه رکن معرفت شناسی، هستی شناسی و ارزش شناسی تبیین نموده اند (Sexton, 2003). تفسیرگرایی که به فلسفه ساخت گرایی اجتماعی بسیار نزدیک است در کنار اثبات گرایی و عمل گرایی سه پارادایم اصلی معرفت شناسی در پژوهش را تشکیل می دهند. پژوهشگران تفسیرگرا، بر این گمانند که مطالعه مسائل انسانی با روش های خطی و اثبات گرایانه امکان پذیر نیست و تا حد زیادی به تفسیر پژوهشگران بستگی دارد، بطوری که عموم روش های پژوهش کیفی از جمله مطالعه حاضر مبتنی بر پارادایم تفسیرگرایی بنا شده است. لذا تفسیرگرایی را می توان به عنوان مناسب ترین فلسفه

معرفت‌شناسی در این دسته از مطالعات معرفی کرد. در این پژوهش از این رویکرد برای جمع‌آوری داده‌ها و به منظور توصیف بهینه و ارائه تفسیر بهتر از معانی به صورت مصاحبه نیمه ساختاریافته با کارشناسان، دانشگاهیان و داوران استفاده شده است. هستی‌شناختی خود دو جنبه عینیت‌گرایی و ایده‌آلیسم را مورد تأکید قرار می‌دهد. از آنجا که عینیت‌گرایی بر این فرض استوار است که جهان بیرونی ماهیت یا ساختار از پیش تعیین شده‌ای ندارد و برای مشاهدات اصالت‌قائل است لذا مناسب‌ترین فلسفه هستی‌شناختی برای این پژوهش ایده‌آلیسم مبتنی بر ذهنیت‌گرایی است. سومین ویژگی و آخرین رکن از فلسفه پژوهش ارزش‌شناسی است. ارزش‌شناسی بطور عمده دو گونه از ارزش‌ها را مورد مطالعه قرار می‌دهد اخلاق و زیبایی‌شناسی. اخلاق به بررسی مفاهیم «درست» و «خوب» در رفتار فردی و اجتماعی و زیبایی‌شناسی به مطالعه مفاهیم «زیبایی» و «هارمونی» می‌پردازد. از دیدگاهی دیگر ارزش‌شناسی به مفروضاتی درباره ارزشی که محقق به دانش می‌دهد مربوط می‌شود و موضوعات را از دو جنبه یعنی «گرانبار بودن ارزش» و «رها از ارزش» مورد بحث قرار می‌دهد. از آنجایی که این پژوهش بر تجربیات، نظرات و باورهای دانشگاهیان، صاحب‌نظران و کارشناسان در زمینه اکتشاف و توسعه علل کاهش کیفیت و اثربخشی رسیدگی‌های کارشناسان و پیامدهای آن تأکید دارد لذا «گرانبار بودن ارزش» را می‌توان به عنوان مناسب‌ترین جنبه ارزش‌شناسی فلسفی معرفی و تبیین نمود. از دیدگاه استراوس و کوربین یکی از دلایل انتخاب روش پژوهش توسط پژوهشگر، ترجیح و تجربه وی است. با توجه به ماهیت سؤالات پژوهش حاضر و از آنجا که در این مطالعه تجارب و دیدگاه‌های افراد به منظور صورت‌بندی یک نظریه مورد کاوش قرار گرفته و تلاش شده است معنا یا ماهیت تجربه افراد درگیر با رسیدگی‌های کارشناسان رسمی دادگستری در رشته حسابداری و حسابرسی روشن شود و همچنین جنبه‌های مبهم و ناشناخته‌ای از علل فقدان و یا ضعف در کیفیت و اثر بخشی رسیدگی‌های کارشناسی و پیامدهای آن تشریح شود، لذا در بررسی حاضر از نظریه داده‌بنیاد به عنوان استراتژی بکار گرفته شده است. بر اساس آنچه مورد اشاره قرار گرفت امروزه تبیین نقش حسابداری به ویژه در حوزه قضائی بیش از پیش نیازمند نظریه‌پردازی در حوزه‌های گوناگون می‌باشد. نظریه، مجموعه مقوله‌های مرتبط به یکدیگرند که خود چارچوب نظری را شکل می‌دهند و پدیده‌ها را تبیین و پیش‌بینی می‌کنند. نظریه‌پردازی نیز عبارت است از عمل ساختن یک طرح تبیینی از درون داده‌ها که به‌طور منظم با استفاده از جمله‌های حاکی از ارتباط، مفاهیم مختلف را به هم پیوند می‌دهد (Corbin and Strauss., 1990). به‌منظور ارزیابی نظریه حاصل از روش داده‌بنیاد، دانایی‌فرد و اسلامی، (Danaii fard and Eslami., 2012)، گلنزر (Glaser.,1978) و استراوس (Strauss.,1987) چهار شاخص را ارائه نموده‌اند. تطبیق با هدف انطباق نظریه با عرصه واقعی، قابلیت فهم به معنی درک نظریه توسط افراد غیرحرفه‌ای، قابلیت تعمیم به مفهوم بسط نتایج نظریه به گستره وسیعی از موقعیت‌ها در عرصه واقعی و بالاخره کنترل به منظور فراهم آوردن امکان مدیریت بر ساختار و فرایندها. چارمز (Charmaz.,2020) نیز به منظور ارزیابی نظریه حاصل از روش داده‌بنیاد چهار معیار را پیشنهاد داده است. ابتدا باورپذیری که مفاهیمی همچون نزدیکی به واقعیت، مقایسه منظم مشاهدات، پوشش دامنه وسیعی از مشاهدات تجربی و پیوند منطقی و قوی بین داده‌ها و تحلیل پژوهشگر در خود نهفته دارد. دوم اصالت به معنی ارائه مفهومی نوین از داده‌ها، تبیین اهمیت اجتماعی نظریه، به چالش کشیدن ایده‌ها، مفاهیم و روش‌های رایج. سوم انعکاس که به تصویر کشیدن تمامیت آنچه در یک مطالعه تجربی بدست آمده است و برقراری پیوند بین مجموعه‌های بزرگتر با اجزاء و معنی دار بودن نظریه خلق‌شده برای مشارکت‌کنندگان در پژوهش را تداعی می‌کند. و بالاخره فایده‌مندی که استفاده افراد از تحلیل و تفسیر پژوهشگر در زندگی روزمره، ارائه نوعی فرایند عمومی در طبقات تحلیل‌شده، کمک به مطالعات بیشتر در زمینه مورد نظر، معرفت‌افزایی و ایجاد حرکت به سمت جهانی برتر را بازگو می‌کند.

ابزار اصلی جمع‌آوری داده‌ها در این پژوهش، مصاحبه‌های نیمه‌ساختاریافته بوده است. سوالات مصاحبه بر مبنای پیشینه طرح و محورهای گفتگو با توجه به اهداف و سوالات پژوهش و سیر منطقی، حول محورهای پی‌ریزی شده اند که پاسخها بتوانند اهداف پژوهش را پوشش دهند. اطلاعات دموگرافیک دریافت و پاسخها تا حد رسیدن به اشباع نظری ادامه یافت. پاسخهای دریافتی حاصل از مصاحبه پس از پیاده‌سازی کدگذاری شده و به منظور تحلیل و تفسیر نتایج مورد استفاده قرار گرفتند.

جامعه، نمونه پژوهش و فرایند نمونه‌گیری

جامعه آماری پژوهش حاضر متشکل از کارشناسان رسمی دادگستری در رشته حسابداری و حسابرسی، قضات و اساتید دانشگاهی متخصص در این حوزه بوده است. با استفاده از روش گلوله برفی و نمونه‌گیری هدفمند افراد با تحصیلات دانشگاهی و تجارب کارشناسی کافی در رشته حسابداری و حسابرسی انتخاب شده‌اند. «نمونه‌گیری هدفمند»، یک روش نمونه‌گیری غیر احتمالی است که در آن محقق، مشارکت‌کنندگان را بر مبنای «قضاوت شخصی» خود، در مورد اینکه چه کسانی، مفیدترین اطلاعات را دارند، انتخاب می‌کند (Polit and Beck., 2018). در مرحله ای که باید از درک چارچوب مورد نظر اطمینان حاصل می‌شد، نامه ای از طریق ایمیل و واتساپ به ۳۰ نفر از دانشگاهیان، داوران و کارشناسان ارسال شد تا از آن‌ها دعوت به همکاری شود. این نامه حاوی اطلاعاتی دقیق و فشرده درباره توسعه چارچوبی برای بهبود کیفیت و اثربخشی رسیدگیها بوده و از شرکت‌کنندگان بالقوه در مصاحبه خواسته شد تا پیرامون موضوع مورد پژوهش ادراکات خود را تبیین نمایند. ۱۳ نفر از دانشگاهیان، قضات و کارشناسان به دعوت برای شرکت در مصاحبه پاسخ مثبت دادند. همه افرادی که در این زمینه اعلام آمادگی نمودند به نوعی در رسیدگیهای کارشناسی تخصص داشتند و از تجربه ای کافی در زمینه حسابداری و حسابرسی برخوردار بودند. میانگین زمان اختصاص داده شده به هر مصاحبه ۴۵ دقیقه بود. لیکن برخی از مصاحبه‌ها نیز یک ساعت به طول انجامید. مشارکت چنین تنوعی از شرکت‌کنندگان، از جمله دانشگاهیان و کارشناسان، بر اطمینان نسبت به درک چارچوب مورد نظر افزود. از آنجا که در روش نظریه داده بنیاد، داده‌ها همزمان با جمع‌آوری مورد تجزیه و تحلیل نیز قرار می‌گیرند تا زمان رسیدن به حد اشباع تداوم می‌یابند (Creswell., 2012). طی گفتگو با ۶ نفر از نمونه‌ها، مصاحبه به مرحله اشباع دست یافت. لیکن به منظور حصول اطمینان از جمع‌آوری داده‌های کافی، مصاحبه‌ها تا ۱۰ نفر ادامه یافت. لیکن در مصاحبه‌های اخیر نتایج جدیدی حاصل نشد. پس از هر مصاحبه متن گفتگو پیاده‌سازی و سطر به سطر مورد بررسی قرار گرفت و سپس داده در سه مرحله به صورت باز، محوری و گزینشی کد گذاری و مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند.

تجزیه و تحلیل داده‌ها

پدیده‌های انسانی بطور متداول در روشهای کیفی و از طریق ادبیاتی که مشارکت‌کنندگان بکار می‌گیرند تشریح و تبیین می‌شوند (Heath., 1997). در این پژوهش بر اساس نظریه داده بنیاد، تجزیه و تحلیل‌ها براساس کدگذاری داده‌ها

صورت گرفته و در مرحله مدل‌سازی، با هدف تحلیل دقیق‌تر و کامل‌تر یافته‌های پژوهش، از نرم‌افزار مکس کیو دا^۱ استفاده شد و در نهایت خروجی های نرم‌افزار مورد تفسیر قرار گرفته است.

کدگذاری داده‌ها

نظریه داده بنیاد، بدان دلیل که به تجزیه و تحلیل داده‌ها با هدف مقایسه مستمر داده‌ها و مفهوم‌سازی می‌پردازد روش مقایسه مداوم نامیده می‌شود. این روش، خلق تئوری را از طریق کدگذاری منظم و مستقیم داده‌ها و شیوه‌های تحلیل آنها میسر می‌سازد و شامل سه نوع مقایسه به شرح زیر می‌باشد.

- مقایسه پدیده‌ها با هدف کشف شباهت‌ها و تشخیص مقولات کلی و تعیین مبنای شناسایی مفاهیم و مقولات آتی .
- مقایسه مقولات ساخته‌شده با مفاهیم به منظور درک جزئیات هر یک از مفاهیم، و کشف احتمالی مفاهیم جدید.
- مقایسه مفاهیم با یکدیگر در جهت فهم روابط بین آنها به منظور وحدت بخشی مفاهیم در فرضیه‌ها و یکپارچگی نظری.

در کدگذاری باز، مجموعه‌ای از داده‌ها، مرور و مفاهیم مستتر در آنها بازشناسی می‌شوند. در این مرحله می‌توان با ذهنی باز به نام‌گذاری مفاهیم و تحلیل داده‌ها و مقایسه آنها با یکدیگر پرداخت و زمینه‌های لازم برای دسته‌بندی داده‌ها در مراحل کدگذاری محوری و انتخابی را فراهم نمود. کشف و نام‌گذاری طبقه‌ها، غربال‌گری و تقلیل حجم زیادی از داده‌ها، طبقه‌بندی مفاهیم (مقوله‌پردازی)، و برقراری ارتباط بین پدیده‌ها مجموعه‌ای از کدهای مشابه، متداخل و هم‌معنا را بدست خواهند داد.

آمار توصیفی

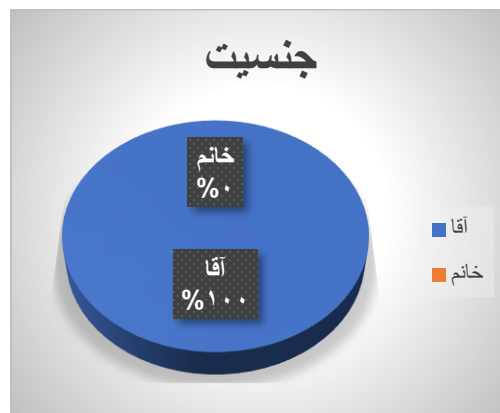
آمار توصیفی مربوط به مصاحبه شوندگان، ارائه شده در جدول شماره (۱) تا (۵) و نمودار شماره (۱) تا (۵)، گزارشی از مشخصات جمعیت شناختی نمونه‌های مورد بررسی را نشان می‌دهند. مطابق با مندرجات این جداول و نمودارها کلیه مصاحبه شوندگان مرد و سن ۱۶/۶۷ درصد از آنان بین ۳۵ تا ۴۵ سال، و ۸۳/۳۳ درصد از آنان نیز در گروه سنی بیش از ۵۰ سال قرار داشتند. ۱۶/۶۷ درصد از پاسخ‌دهندگان دارای مدرک لیسانس، ۱۶/۶۷ درصد فوق‌لیسانس و ۶۶/۶۶ درصد دارای مدرک دکتری بوده‌اند. میزان سابقه خدمت ۳۳/۳۴ درصد از نمونه‌ها بین ۲۰ تا ۲۵ سال و ۶۶/۶۶ درصد بین ۲۵ تا ۳۰ سال و سمت اجرایی ۱۶/۶۷ درصد از آنان هیات علمی دانشگاه، و ۸۳/۳۳ درصد کارشناس رسمی دادگستری در رتبه حسابداری و حسابرسی بوده‌اند.

^۱ MAXQDA

جدول شماره ۱: توصیف جنسیت پاسخ‌دهندگان

درصد	فراوانی	
۱۰۰	۶	آقا
۰	۰	خانم
۱۰۰	۶	جمع

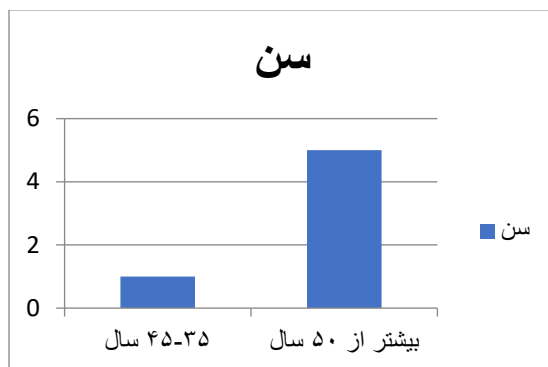
نمودار شماره ۱: نمودار جنسیت پاسخ‌دهندگان

جدول شماره ۲: توصیف سن پاسخ‌دهندگان

درصد	فراوانی	
۱۶/۶۷	۱	۳۵-۴۵ سال
۸۳/۳۳	۵	بیشتر از ۵۰ سال
۱۰۰	۶	جمع

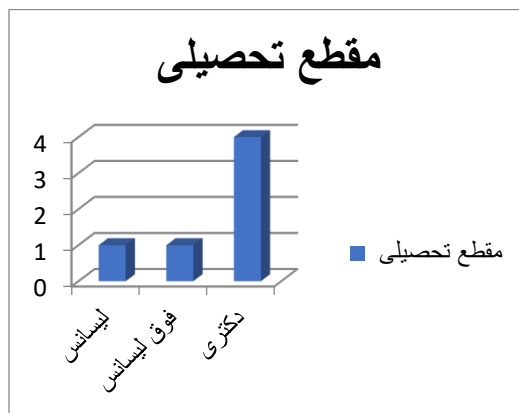
نمودار شماره ۲: نمودار میله‌ای سن پاسخ‌دهندگان

جدول شماره ۳: توصیف مقطع تحصیلی پاسخ‌دهندگان

درصد	فراوانی	
۱۶/۶۷	۱	لیسانس
۱۶/۶۷	۱	فوق لیسانس
۶۶/۶۶	۴	دکتری
۱۰۰	۶	جمع

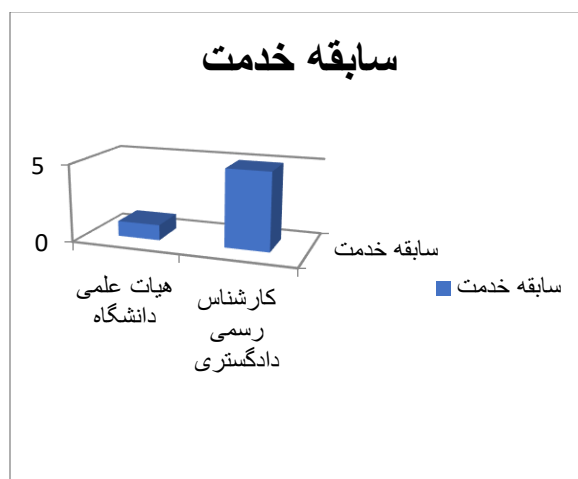
نمودار شماره ۳: نمودار میله‌ای مقطع تحصیلی پاسخ‌دهندگان

جدول شماره ۴: توصیف سابقه خدمت پاسخ‌دهندگان

درصد	فراوانی	
۳۳/۳۴	۲	۲۰ تا ۲۵ سال
۶۶/۶۶	۴	۲۵ تا ۳۰ سال
۱۰۰	۱۳	جمع

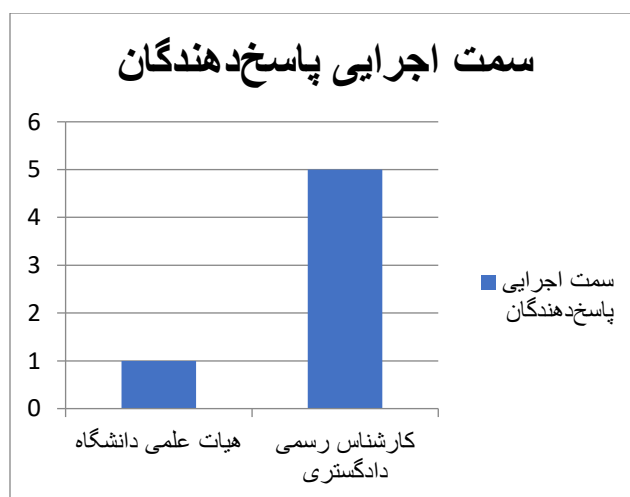
نمودار شماره ۴: نمودار میله‌ای سابقه خدمت پاسخ‌دهندگان

جدول شماره ۵: توصیف سمت اجرایی پاسخ‌دهندگان

درصد	فراوانی	
۱۶/۶۷	۱	هیات علمی دانشگاه
۸۳/۳۳	۵	کارشناس رسمی دادگستری
۱۰۰	۶	جمع

نمودار شماره ۵: نمودار میله‌ای سن پاسخ‌دهندگان

یافته‌های حاصل از تحلیل داده‌های کیفی بر اساس راهنمایی‌های ارائه شده توسط **استراس و کوربین**

(Strauss and Corbin, 1998) که شامل سه مرحله اصلی کدگذاری باز، کدگذاری محوری و کدگذاری گزینشی یا انتخابی است، صورت پذیرفت که در ادامه مورد تشریح قرار خواهند گرفت.

کدگذاری باز و محوری

پس از پیاده سازی نتایج حاصل از مصاحبه‌ها در اولین گام کدگذاری، فرایند کدگذاری باز به روش خط به خط صورت گرفته است. این فرآیند با ظهور مقوله محوری، به عنوان دغدغه اصلی مشارکت‌کنندگان به پایان رسید. قضاوت‌های تحلیلی، در رابطه با شناسایی مقوله محوری، بر اساس معیارهای متعارف صورت گرفت. مقوله محوری توضیح می‌دهد که چگونه مشارکت‌کنندگان، دغدغه اصلی خود را تحلیل می‌کنند (Glaser, 1987). لازم به ذکر است در طول مرحله کدگذاری باز و محوری، داده‌ها به دقت مورد بررسی قرار گرفته و مقوله‌های اصلی و فرعی مربوط به آنها مشخص شدند، ابعاد و ویژگی‌ها تعیین الگو مورد بررسی و فنون تحلیلی پیشنهادی توسط استراس و کروبین مورد استفاده قرار گرفت. واحد اصلی تحلیل برای کدگذاری باز و محوری، مفاهیم بودند. نسخه پیاده شده مصاحبه‌ها برای یافتن مقولات اصلی، ویژگی‌ها و ابعاد این مقولات به طور منظم مورد بررسی قرار گرفتند. بر این اساس، ابتدا با تفکیک متن مصاحبه‌ها به عناصر دارای پیام در داخل خطوط یا پاراگراف‌ها تلاش شد تا کدهای باز استخراج و در مرحله بعدی آن مفاهیم در قالب مقوله‌های بزرگتری قرار گرفتند و مقولات در قالب دسته‌های بزرگ مفهومی طبقه‌بندی شدند. در مرحله دوم (کدگذاری محوری) ابتدا مقوله اصلی تعیین و سپس سایر مقوله‌ها در قالب شش خوشه بزرگ عوامل علی، راهبردها، عوامل زمینه‌ای، عوامل مداخله‌گر، پدیده و پیامد دسته‌بندی شدند و در نهایت در مرحله کدگذاری انتخابی روابط بین آنها در قالب مدل پارادایمی نظریه تدوین شد. نتیجه آنکه در اولین مرحله کدگذاری تعداد ۱۰۶ کد به مجموع فراوانی ۶۰۱ مرتبه در مصاحبه‌های انجام شده مورد شناسایی و کدگذاری قرار گرفتند. همچنین باید افزود که کدگذاری باز و محوری با تجزیه و تحلیل مکرر داده‌ها تا مقطع رسیدن به اشباع نظری تکرار و سپس متوقف شدند. نتایج و گروه بندی حاصل شده در جداول شماره ۶ تا ۸ و الگوی پیشنهادی در نمودار شماره ۶ ارائه شده اند.

جدول شماره ۶: مفاهیم اولیه

شماره کد	کد باز	شماره کد	فراوانی کد	کد باز	فراوانی کد
m1	استحکام بنیان جایگاه کارشناسان	۱۰	m31	تعارض بین برخی از مواد قانونی	۴
m2	بروزرسانی دانش کارشناسان	۵	m32	تعدد قوانین در یک حوزه	۳
m3	کاهش زمان دادرسی	۱۱	m33	ذهنیت منفی نسبت به کارشناسان	۳
m4	افزایش رضایت	۱۹	m34	پانادمی (بیماری همه گیر)	۳
m5	کاهش هزینه دادرسی	۳	m35	قومیت	۳
m6	ارجاع صحیح پرونده به کارشناس متخصص	۳	m36	پست سازمانی طرفین	۳
m7	افزایش امنیت اجتماعی	۳	m37	سوء برداشت از رفتارها	۴
m8	جلب اعتماد عمومی	۸	m38	شرایط و جو سیاسی	۳
m9	کاهش وقوع جرم	۹	m39	وابستگی سیاسی طرفین	۴
m10	ارجاع پرونده به کارشناس بر اساس رتبه بندی	۴	m40	خودبرتر بینی	۳
m11	افزایش تعامل بین دستگاه های اجرایی و سیستم قضایی	۳	m41	تعارضات فرهنگی	۳
m12	تعیین صحیح زمان مورد نیاز برای ارائه نظریه کارشناسی	۳	m42	تغییر نرخ ارز	۳
m13	حفظ استقلال نظر کارشناس	۴	m43	تحریم اقتصادی	۵
m14	بروزرسانی حق الزحمه کارشناسی	۹	m44	تورم	۵
m15	تعیین مرجع تایید صلاحیت حرفه ای کارشناسان	۳	m45	تنوع	۳
m16	تعریف صلاحیت حرفه ای	۱۵	m46	پیچیدگی	۳
m17	ایجاد سازوکار نظارت بر کارشناسان	۴	m47	آموزش	۳
m18	استفاده از فناوری	۱۰	m48	تعامل با قضات	۴
m19	تعریف آیین نامه اخلاق حرفه ای	۵	m49	مسائل ذاتی حوزه کارشناسی	۵۳
m20	آموزش مستمر کارشناسان	۱۲	m50	مسائل ذاتی حوزه قضایی	۲۰
m21	شخصیت قاضی	۳	m51	توزیع پرونده ها بین کارشناسان	۸
m22	تجربه و سواد قضات	۷	m52	عدم صدور دستور دسترسی برای کارشناسان	۳
m23	حقوق کم قضات نسبت به کارشناسان	۳	m53	اطلاع دادرسی بدلیل زمان کم اعلام نظریه	۴
m24	عدم تفکیک شفاف وظایف	۵	m54	آموزش کارشناسان	۱۰
m25	عدم وجود رتبه بندی بین کارشناسان	۲	m55	تفاوت حسابداری و حسابرسی	۴۸
m26	عدم حمایت از کارشناسان	۴	m56	کم توجهی به کاربرد فناوری های نوین	۳

۴	عدم نظارت بر کارشناسان	m57	۱۱۳	مشکلات کارشناسی	m27
۵	عدم شفافیت مسئولیت و وظایف کارشناس	m58	۲۹	استقلال کارشناس	m28
۲۵	گسترده‌گی موضوعات کارشناسی	m59	۳۲	کم بودن حق الزحمه کارشناس	m29
۱۱	نسبی بودن قضاوت کارشناس	m60	۳	عدم انعطاف پذیری قوانین	m30

جدول شماره ۷: کدگذاری محوری و باز

کدگذاری		محوری	شماره کد
باز			
کاهش نظرات سلیقه ای (افزایش شفافیت)	استحکام بنیان جایگاه کارشناسان	حوزه کارشناسان	B1
ایجاد امکان دفاع از نظریه			
بروزرسانی دانش کارشناسان			
کاهش زمان دادرسی	افزایش رضایت	حوزه قضایی	B2
جلب رضایت عمومی			
افزایش رضایت طرفین پرونده			
افزایش رضایتمندی مرجع قضایی از کارشناسان			
کاهش هزینه دادرسی		پيامدهای اجتماعی	B3
ارجاع صحیح پرونده به کارشناس متخصص			
افزایش امنیت اجتماعی			
کاهش مراجعات حقوقی	کاهش وقوع جرم	حوزه قضات	B4
ارجاع پرونده به کارشناس بر اساس رتبه بندی			
افزایش تعامل بین دستگاه های اجرایی و سیستم قضایی			
تعیین صحیح زمان مورد نیاز برای ارائه نظریه کارشناسی		بازبینی قوانین	B5
حفظ استقلال نظر کارشناس			
بروزرسانی حق الزحمه کارشناسی	ایجاد تناسب میان پرونده با حق الزحمه		
تعریف صلاحیت حرفه‌ای	تعیین مرجع تایید صلاحیت حرفه ای کارشناسان		
رتبه بندی کارشناسان	ایجاد سازوکار نظارت بر کارشناسان		

ادامه جدول شماره ۷: کدگذاری محوری و باز

کدگذاری		شماره کد
باز	محوری	
دسترسی آنلاین به مدارک	استفاده از فناوری	B6
تعریف آیین نامه اخلاق حرفه ای		
آموزش مستمر کارشناسان		
شخصیت قاضی	حوزه قضات	B7
تجربه و سواد قضات		
حقوق کم قضات نسبت به کارشناسان		
عدم تفکیک شفاف وظایف	قوانین و آیین نامه ها	B8
عدم وجود رتبه بندی بین کارشناسان		
عدم حمایت از کارشناسان		
تمایز میان کارشناسان	مشکلات کارشناسی	B9
عدم شفافیت خواست قاضی		
تعامل میان اعضای هیات های چندنفره کارشناسی		
عدم دسترسی به تمامی مدارک جهت بررسی		
استرس شغلی		
سطح تعامل کارشناس با دادگاه	استقلال کارشناس	
فشار روانی طرفین پرونده به کارشناس		
اعمال نفوذ بر نظر کارشناسی		
استقلال مالی کارشناس	کم بودن حق الزحمه کارشناس	
کم ارزش شمردن به کار کارشناسی		
چندشغله بودن کارشناس		
عدم تناسب دستمزد-مسئولیت		
بودجه		

ادامه جدول شماره ۷: کدگذاری محوری و باز

کدگذاری		شماره کد
باز	محوری	
عدم انعطاف پذیری قوانین	قوانین	B10
تعارض بین برخی از مواد قانونی		
تعدد قوانین در یک حوزه		
ذهنیت منفی نسبت به کارشناسان	عوامل اجتماعی	B11
پانادمی (بیماری همه گیر)		
قومیت		
پست سازمانی طرفین		
سوء برداشت از رفتارها	عوامل سیاسی	B12
شرایط و جو سیاسی		
وابستگی سیاسی طرفین	عوامل فرهنگی	B13
خودبرتر بینی		
تعارضات فرهنگی	عوامل اقتصادی	B14
تغییر نرخ ارز		
تحریم اقتصادی	عوامل اقتصادی	B16
تورم		
تنوع	ماهیت پرونده ها	B17
پیچیدگی		
آموزش	کاربرد تکنولوژی	B18
تعامل با قضات		

ادامه جدول شماره ۷: کدگذاری محوری و باز

کدگذاری		شماره کد				
باز	محوری					
نبود استاندارد کاری	مسائل حوزه کارشناسی	محدودیت ها	B19			
فقدان مهارت لازم						
محدودیت دسترسی به اسناد و مدارک						
زمان کم ارائه نظریه						
برخورد طرفین پرونده با کارشناس						
محافظه کاری						
کمبود نیروی انسانی ماهر						
ساختار سازمانی غیرمنعطف				مسائل حوزه قضایی		
فرآیند انتخاب کارشناس						
تعیین زمان رسیدگی						
ارجعیت نظر قاضی بر نظر کارشناس						
رابطه معکوس تعداد کار با کیفیت گزارش	توزیع پرونده ها بین کارشناسان	حوزه قضایی	B20			
عدم صدور دستور دسترسی برای کارشناسان						
اطاله دادرسی بدلیل زمان کم اعلام نظریه						
آموزش گریز بودن کارشناسان	آموزش کارشناسان	حوزه کارشناسی	B21			
ناکارآمدی آموزش کارشناسان						
حسابرسی	تفاوت حسابداری و حسابرسی					
حسابداری						
کم توجهی به کاربرد فناوری های نوین						
عدم نظارت بر کارشناسان						
عدم شفافیت مسئولیت و وظایف کارشناس						
زمان محل مناقشه در پرونده	گسترده‌گی موضوعات کارشناسی	حوزه کارشناسی	B21			
پیچیدگی و تنوع اطلاعات						
تنوع موضوعات پرونده های قضایی						
تعدد و تنوع مراجع استعلامی						
وجود تمایز بین شرکت ها یا نهادهای مختلف						
نبود استاندارد واحد برای اعلام نظریه				نسبی بودن قضاوت کارشناس		
تمایز میان نظرات کارشناسان در یک پرونده						

جدول شماره ۸: کدگذاری گزینشی

شماره کد	کدگذاری	
	گزینشی	محوری
B1 تا B3	پیامدها	حوزه کارشناسان
		حوزه قضایی
		اجتماعی
B4 تا B6	راهبردها	در حوزه قضات
		بازبینی قوانین
		در حوزه کارشناسان
B7 تا B9	عوامل مداخله گر	در حوزه قضات
		بازبینی قوانین
		در حوزه کارشناسان
B10 تا B16	عوامل زمینه ای	قوانین
		عوامل اجتماعی
		عوامل سیاسی
		عوامل فرهنگی
		عوامل اقتصادی
B17 تا B19	عوامل علی	ماهیت پرونده ها
		کاربرد تکنولوژی
		محدودیت های کاری
B20 تا B21	کاهش اثربخشی و کیفیت رسیدگی	حوزه قضایی
		حوزه کارشناسی

رسیدگی‌های کارشناسان رسمی دادگستری در رشته حسابداری و حسابرسی دارا می باشند. نبود استاندارد های حرفه ای و فقدان مهارت لازم، محدودیت دسترسی به اسناد و مدارک، کمبود زمان جهت ارائه نظریه و برخورد طرفین پرونده با کارشناسان، محافظه کاری، از حیث اثر گذاری بر کیفیت و اثربخشی رسیدگیها به ترتیب در اولویت های بعدی قرار می گیرند. زمینه های اقتصادی، اجتماعی و همچنین فرهنگی و سیاسی همراه با برخی عوامل مداخله گر همچون عوامل مربوط به قضات (تجربه، ابعاد شخصیتی، حقوق و عدم شفافیت ابلاغیه ها)، کارشناسان (تبعیض در واگذاری پرونده ها، سطح تعامل کارشناسان با دادگاه و اعضاء هیئت های کارشناسی و استرس شغلی و....)، و قوانین (عدم تفکیک شفاف وظایف قانونی، رتبه بندی کارشناسان مبتنی بر مقررات، و عدم حمایت های قانونی از کارشناسان) از جمله عواملی بشمار می روند که کنترل و مدیریت آنها دستیابی به ساز و کارهای مناسب جهت استحکام بنیان جایگاه کارشناسان، کاهش زمان دادرسی، افزایش رضایت عمومی و مراجع قضائی را در پی داشته و امنیت اجتماعی، کاهش مراجعات حقوقی و کاهش وقوع جرم را به دنبال خواهد داشت. این مهم از طریق افزایش شفافیت در نظریه های کارشناسی، ایجاد امکان دفاع از نظریه های کارشناسی، به روزرسانی دانش کارشناسان، جلوگیری از اطاله دادرسی، کاهش هزینه دادرسی، و ارجاع صحیح پرونده ها به کارشناسان متخصص قابل حصول است. مقایسه نتایج حاصل از این مطالعه با متون پیشین و تبیین تفاوتها و شباهت های آنها، احکام یا قضایایی را بدست می دهند که در بررسی های آتی می توانند مورد آزمون قرار گیرند. و منشاء بصیرت افزائی و تقویت ادراکات و راهنمای عمل باشند. (Corbin and Strauss 1990). یافته های بدست آمده از مطالعات الشهرانی (Alshahrani., 2017)، پیرامون رفتار های غیر اخلاقی طرفین و همچنین بررسی های کریستینا (Christina., 2015)، با موضوع اهمیت رعایت استانداردهای کارشناسی و اثرات منفی پر هزینه بودن فرایند رسیدگیها و نقش کم اهمیت تر نژاد، قومیت و سن کارشناسان و در نهایت فقدان رضایتمندی محاکم قضایی در تبیین میزان اثربخشی رسیدگیها، موید نتایج حاصل از مطالعه حاضر می باشد. نتایج حاصل شده از پژوهش برنان (Brennan., 2005) پیرامون نقش حق الزحمه با تکالیف قانونی حسابرسان و کریستینا (Christina., 2015)، پیرامون نقش دسترسی ضعیف به اطلاعات و ضرورت پیاده سازی نظامی جامع برای رسیدگیهای کارشناسی و همچنین یافته های بدست آمده از مطالعات آوولاوو (Awolowo, 2016) پیرامون آموزش حسابداران در زمینه کسب مهارت ها، اخلاق، اصول و رویه های حسابداری قضائی و اهمیت ارائه مدلی تحت عنوان «نظام حسابداری قضائی»، متشکل از سه عنصر اصلی چالش های حسابرسی، آموزش و استانداردها و مقررات حسابداری نیز با یافته های پژوهش حاضر انطباق دارند. از آنجا که نظریه داده بنیاد، نه برای آزمون فرضیه، بلکه روشی برای تدوین فرضیه و تبیین چارچوب نظری بکار می رود و تصویر نهایی حاصل از آن در قالب تئوری ساخته شده، علاوه بر پاسخگویی به پرسش های پژوهش، خود می تواند منشأ طرح پرسش های جدید باشند لذا پیشنهاد می شود پژوهشگران در مطالعات آتی خود به شناسایی انواع و علل اختلافات در زمینه های حسابداری و حسابرسی و شناسایی موانع موثر بر کارائی و اثربخشی رسیدگیهای حرفه ای به تفکیک هر یک از انواع اختلافات بر حسب نوع، ماهیت و موضوع پرونده ها (خیانت در امانت، تحصیل مال از طریق نامشروع، فروش مال غیر، کلاهبرداری، ورشکستگی، مطالبه وجه، اجاره بها، تسهیلات بانکی، مطالبه وجه چک، ربا)، پرداخته و شیوه های مناسب حل هر یک از آنها مورد کنکاش و بررسی قرار دهند.

۶- تعارض منافع: هیچگونه تعارض منافع در این پژوهش وجود ندارد.

۷- تقدیر و تشکر: با سپاس فراوان از تمامی مصاحبه شوندگان و خبرگان، کارشناسان محترم رسمی دادگستری، قضات، و همچنین اساتید محترم دانشگاه و همچنین مشاورین محترم قضائی و سازمانهای ذیربط که در انجام این پژوهش بنده را یاری نمودند.

- Albrecht, C. O., D. V., Holland, B. R., Skousen and Skousen, C. J.(2018). Thsignificance of whistleblowing as an anti-fraud measure. Journal of Forensic & Investigative Accounting 10(1): 1-13.
- Allen, M., Kitt, G., Howells, G., and Kajrukszto, M. (2013). Global ConstructioDisputes. Available at:<http://www.disputeboardsmena.com/wp-content/uploads/2013/05/ECHarris-Construction-Disputes2013.pdf> .
- Alshahrani, S.(2017). Development The A Dispute Resolution Framework TO Improve The Efficiency Of Dispute Resolution IN Saudi Construction Projects, The University of Salford College of Science & Technology School of the Built Environment. Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements of the Degree of Doctor of Philosophy .
- Alsharani, S. (2017). Overview of disputes in the context of Saudi construction industry. International Journal of Sciences: Basic and Applied Research (IJSBAR), 33(1), 54-67.
- Al-Rabiah. (2006, July 11). 45% of the litigation cases within the Shari'ah courts and the Board of Grievances were concerned with construction disputes Retrieved July 09, 2015, from http://www.aleqt.com/2006/07/11/article_47691.html.

Aminian, A., Tahriri, A. (2022). Presenting an interpretive structural model of factors affecting the forensic accounting quality in Iran. *International Journal of Finance & Managerial Accounting*, 7(25), 81-100. [In Persian]

Andreea, C. S., Lucian, B. (2021). The Role of Accounting in Conducting Judicial Accounting Expertises and their Evolution in the Digital Era. *Ovidius" University Annals, Economic Sciences Series*, Volume XXI, Issue 2.

Awolowo, I. F. (2016). Financial Statement Fraud: The Need for a Paradigm Shift to Forensic Accounting. *International Journal of Economics and Management Engineering*, World Academy of Science, Engineering and Technology . 10(3), 987-991.

Bakhshian, A., Heirani, F., Taftiyan, A. (2024). *Journal of Advances in Finance and Investment* 5(1), 01-28 . . [In Persian]

Brennan, N. M. (2005). Accounting expertise in litigation and dispute resolution. *Journal of Forensic Accounting*, VI (2), 13-35.

Brian, S.G. (2015). Public Policy and Accounting Research: What Is to Be Done? *Accounting in Europe* 12(2), 171-186.

Charmaz, K. (2017). Constructivist grounded theory. *The Journal of Positive Psychology*, 12(3), 299-300.

Christina, D. (2015). Factors Influencing Criminal Case Processing Time in McLean County Courts

Corbin, J., Strauss, A. (1990). Grounded Theory method: procedures, canons, and evaluative criteria. *qualitative Sociology*, 13 3-21.

Creswell, J. W. (2012). *Educational research: Planning, conducting, and evaluating quantitative and qualitative research* (4th ed.). Boston, MA: Pearson.

- Crosby, P.B. (1979). *Quality Is Free: The Art of Making Quality Certain*. New York: McGraw-Hill.
- Danai Fard, H., Eslami, A. (2012). *The application of foundation data theory research strategy in practice: building the theory of organizational indifference*. Tehran: Imam Sadegh University (AS).
- De Meyst, K. J., Lowe, D. J., Peecher, M. E., Pickerd, J., & Reffett, A. (2021). Factors affecting the outcomes of legal claims against auditors. *Current Issues in Auditing*, 15(2), P10-P16.
- Deming, W. E. (1986) *Out of the Crisis: Quality, Productivity, and Competitive Position* Cambridge, MA: Cambridge University Press.
- DiGabriele, A. D. (2008). The Sarbanes-Oxley Act and the private company discount: An empirical investigation. *Critical Perspectives on Accounting* . 19(8). 1105-1121.
- DiGabriele, A. D.(2020). A Synthesis of Non-Fraud Forensic. *Journal OF Forensic Accounting Research*. American Accounting Association. 5(1) .257–277 DOI: 10.2308/JFAR-19-034.
- Emilia, V., Ion, C.(2021). The Role Of Judicial Accounting Expertise On Accounting Information. *Internal Auditing & Risk Management*. 4(64) . 26-36.
- Glaser, B. G. (1978). *Theoretical sensitivity: Advances in the methodology of grounded theory*. Mill Valley, CA: Sociology Press.
- Hashemi Bajegani, S.J., Sobhani, M.(2022). Value and Validity of Expert Theory in Iranian and French Law. *Legal Civilization*. 5(10),193-209 ,doi: 10.22034/LC.2022.142463. [In Persian]
- Heath, R. L. (1997). *Strategic issues management: Organisations and public policy Challenges.*, Thousand Oaks, CA: Sage.

Heidari ,Y., Abdi, R., Aghdam Mazraeh, Y., Jafari,A. (2023).The effect of behavioral accounting components on the development of the understanding of justice and organizational commitment. *Journal of Advances in Finance and Investment*, 4 (4), 93-116. . [In Persian]

Juran, M., and Godfrey, A. (1998). *Juran's quality handbook* (5th ed.). Washington, DC: McGraw-Hill Companies, Inc.

Katsikea, E., Theodosiou, M., Perdikis, N.& Kehagias, J. (2011). The effects of organizational structure and job characteristics on export sales managers job satisfaction and organizational commitment. *Journal of World Business*, 46, 221-223

Mashayekhi, B., Ajang, A. (2014). *Forensic Accounting and Justice*. Hesabdar. February- March.37-39 . [In Persian]

Mian, Z, Hai, L, & Jun, W. (2008). Examining the relationship between organizational culture and performance: The perspectives of consistency and balance". *Front Business Research China*, 2(2), 256–276.

Naziru., S., Zaleha., O. (2016). *Forensic Accounting Investigation for Fighting Public Sector Corruption in Nigeria: A Conceptual Paper*. Qualitative Research Conference (QRC) 2016.

Niamh, M, B.(2005). *Accounting Expertise in Litigation and Dispute Resolution*. University College Dublin (Published in *Journal of Forensic Accounting*, VI (2): 13-35).

Oluwagbuyi, O.(2013). *Application of Forensic Accounting: A Tool for Confidence in Auditors' Reports*.*Research Journal of Finance and Accounting*. 4 (17).105-111.

Polit, F.D., Beck, C.T.(2018), *Essentials of nursing research: Appraising evidence for nursing practice*, 9th edn., Wolters Kluwer, Philadelphia, PA, p. 103.

Sarkhosh., J., Safanejad ,H. (2018). Investigating the Position of Expert theory in criminal proceedings. International Conference on Law and Islamic jurisprudence. [In Persian]

shahbazinia, M., javan, S .,Ghamami, M .(2017). Access to court and information and communication technology. The Quarterly Journal of Judicial Law Views . The University of Judicial Sciences and Administrative Services. 22(79), 121-148. [In Persian]

Strauss, A., & Corbin, J. (1998). Basics of Qualitative Research: Techniques and Procedures for Developing Grounded Theory. Thousand Oaks, CA: Sage Publications, Inc